

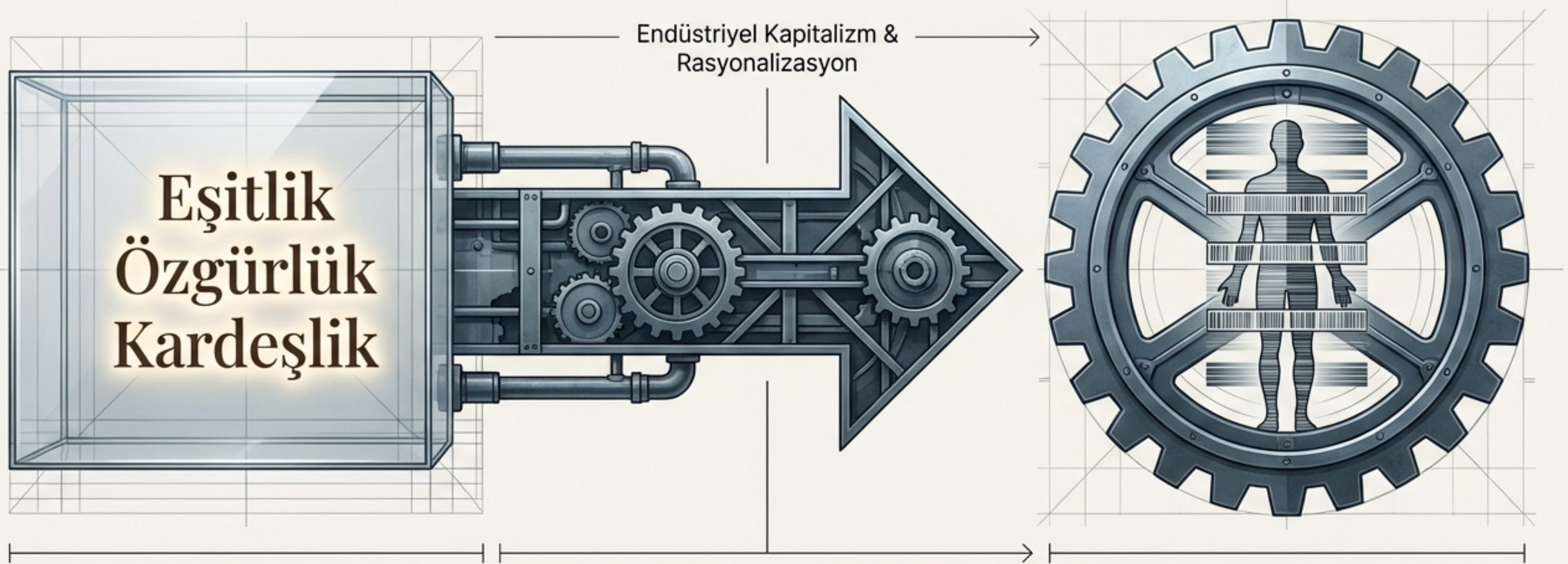

Rasyonel Makineden Kozmik Merkeze

Aydınlanmanın krizine karşı İslam-Türk medeniyetinin bütüncül insan tasavvuru ve ontolojik onurun iadesi.

Yusuf Canbulat | Felsefe ve Sosyoloji Araştırmaları

Evrensel Kurtuluş Vaadinden Sistemin Dişlisine

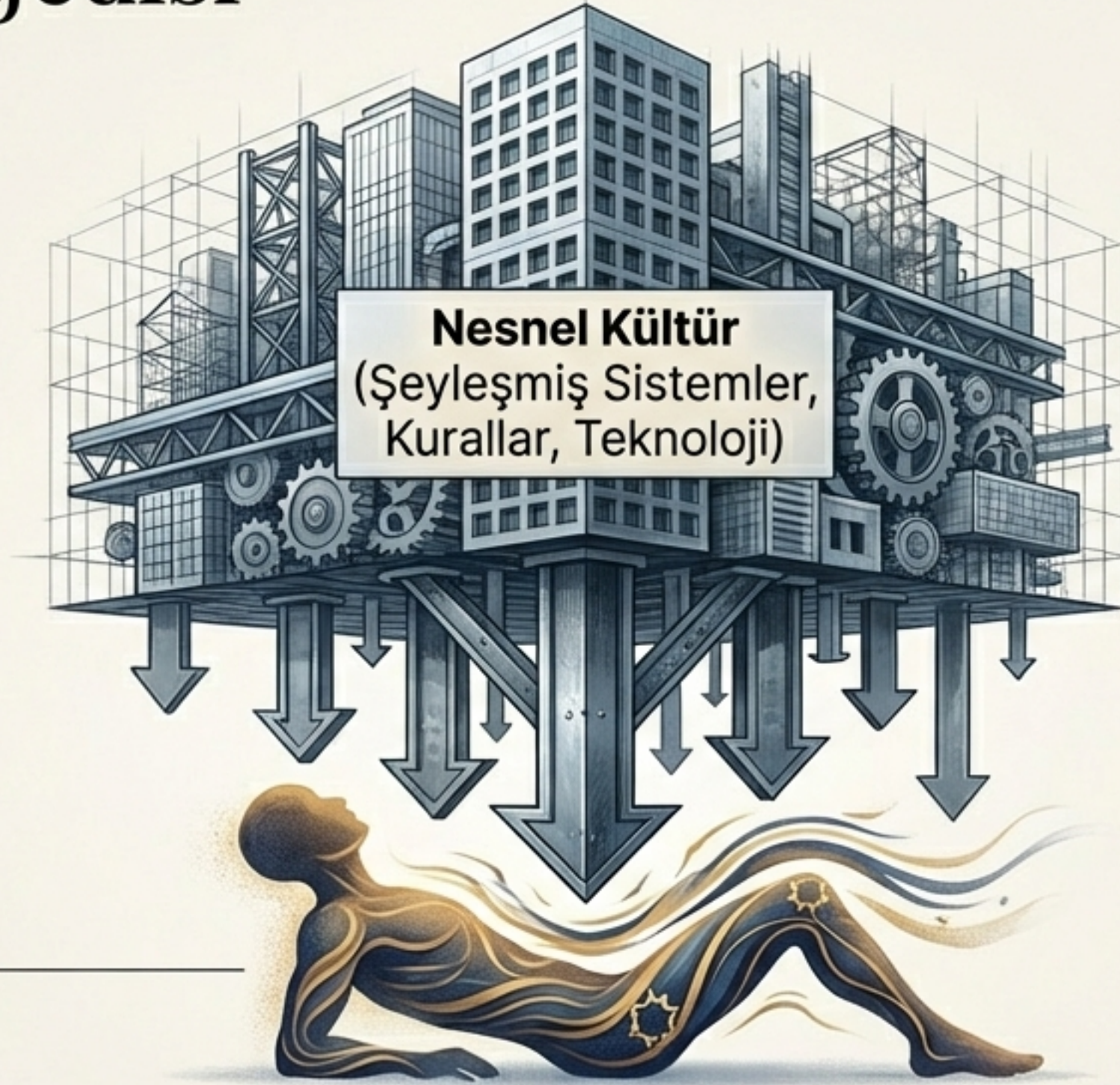

Aydınlanma Vaadi: Dogmalardan ve geleneksel bağlardan kurtuluş.

Sistemin Dişlisi: İnsan merkeze alınmadı; sistemin sürdürülebilirliği için ruhsuz bir araç haline getirildi. Yersiz yurtsuzlaşma ve varoluşsal boşluk.

Nesnel Kültürün Tahakkümü ve Bireyin Trajedisi

Georg Simmel'in analizine göre:
Kendi kurduğumuz yapılar
otonomlaşarak bizi ezen birer
heyulaya dönüşür.

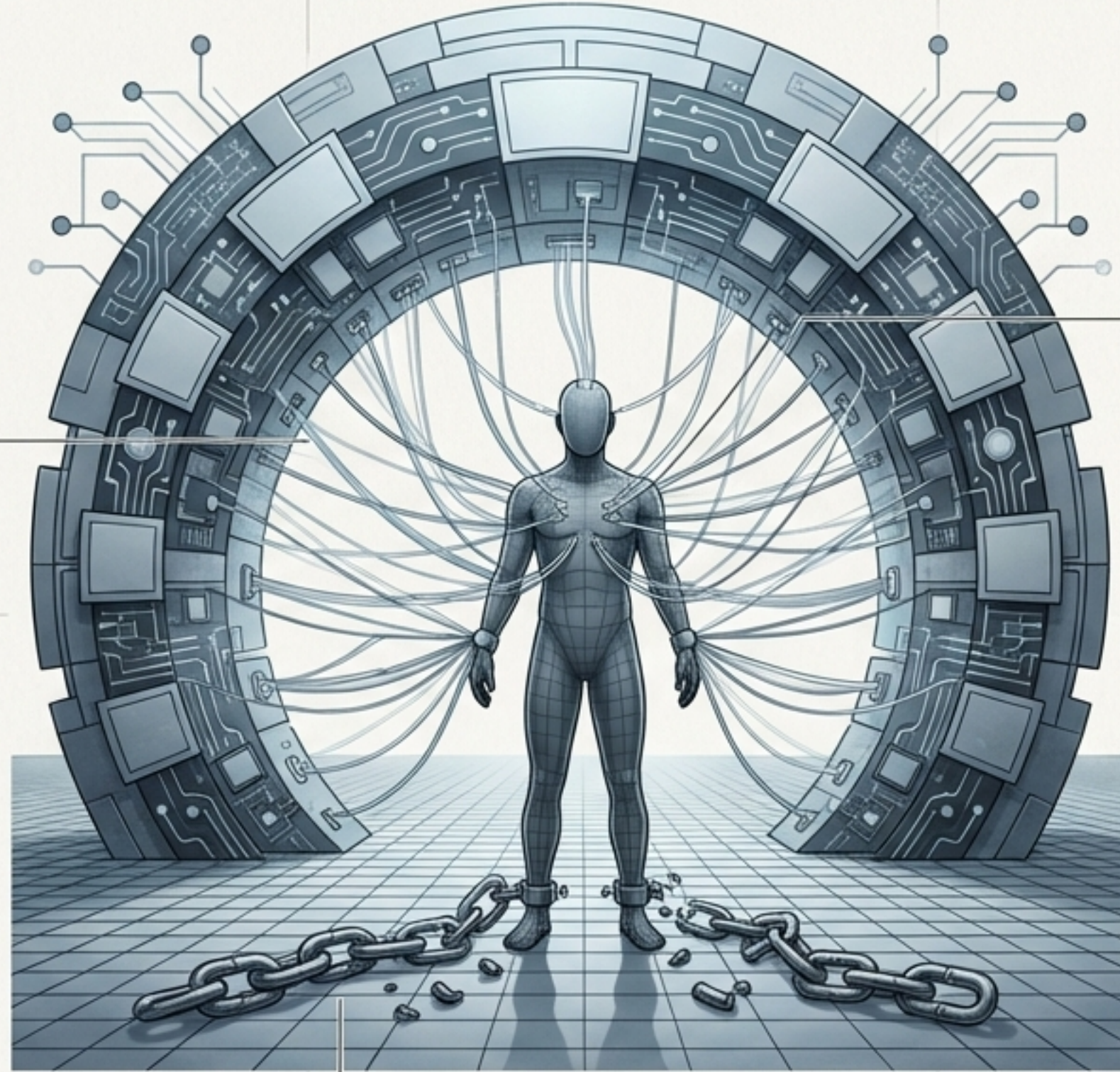
Öznel Kültür
(Ahlak, Estetik,
İçsel Gelişim)

Kültür Trajedisi:
Birey, bu devasa
mekanizma tarafından
yıpratılmamak için
duygusal tepkilerini
asgariye indirir.
"Bıkkınlık" (blasé) tavrı
geliştirerek otonom bir
öznenen pasif bir
nesneye dönüşür.

Akışkan Gözetim ve Çağdaş Biyo-Politik Tahakküm

Zihinsel İşgal

Denetim artık kaba kuvvetle değil, rasyonel kuralların içseleştirilmesiyle sağlanır.

Tüketim Döngüsü

İnsan, sahte arzular ve sistemin 'doğruları' ile programlanmış bir nesnedir.

Biyo-Politik Duvarlar

Fiziksel zincirler kırılmış, ancak ontolojik özgürlük görünmez algoritmik kafeslere hapsedilmiştir.

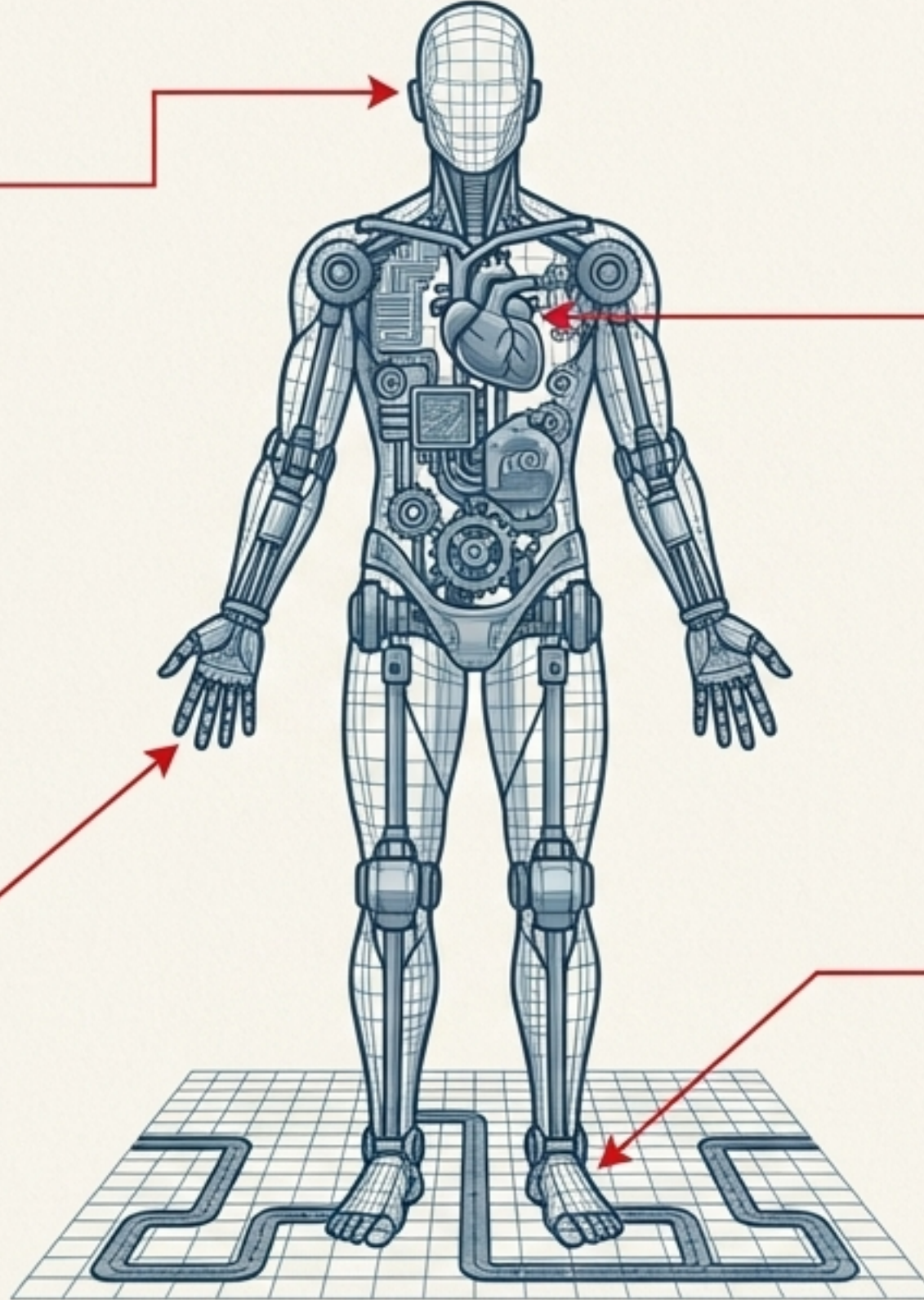
Pozitivist Çarkın İçinde İnsan: Salt Bir Rol İcracısı

Pozitivist Duvar: Sadece ölçülebilir ve hesaplanabilir veri girişi kabul edilir.

Tutku Kurutulmalıdır: Duygular, sezgiler ve inançlar karar mekanizmasına tehdit (gürültü) sayılır.

Rol İcracısı: Birey, sadece sistemin atadığı fonksiyonları yerine getiren bir aparattan ibarettir.

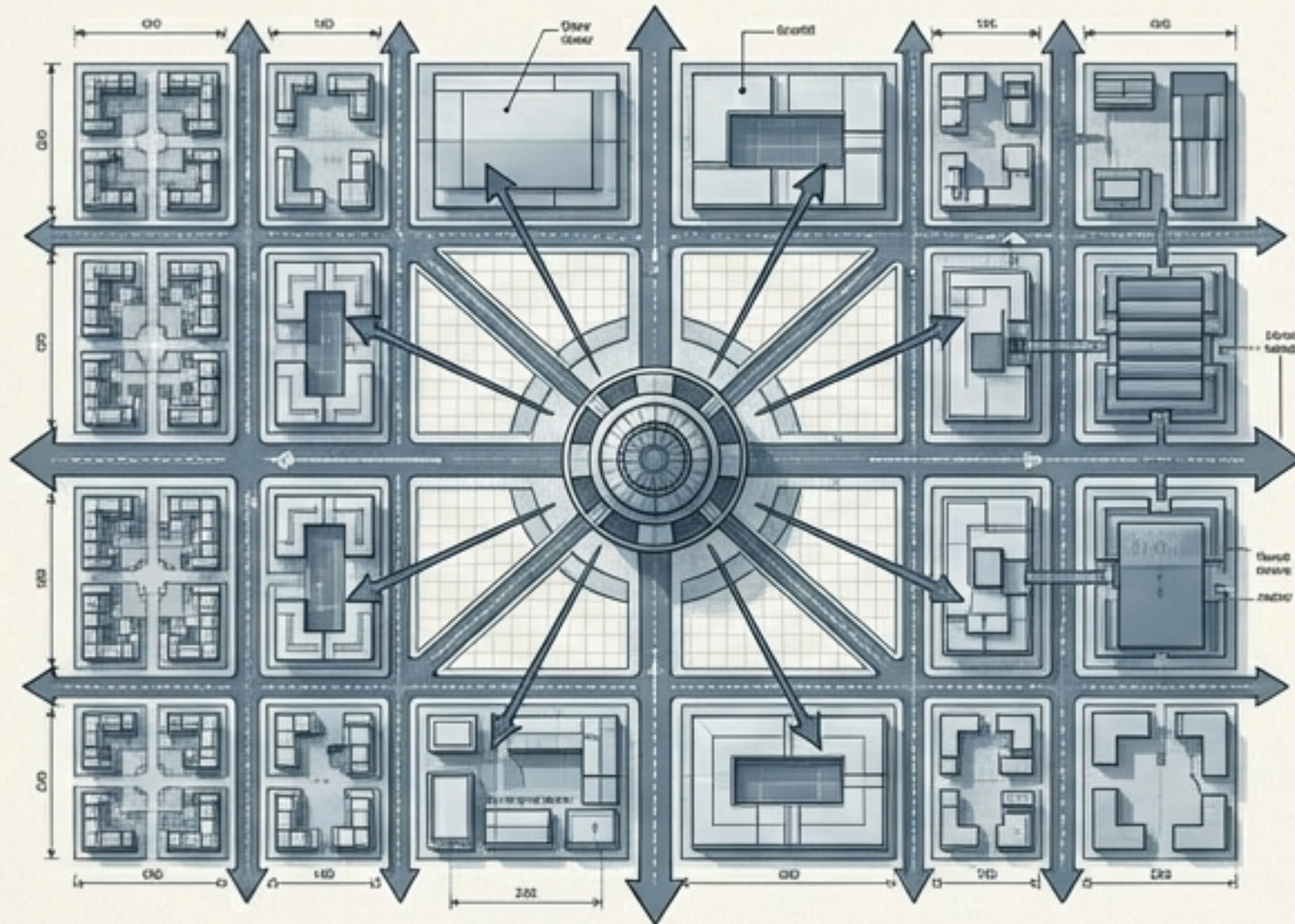
Emirler Labirenti: Hiyerarşik ve sorgulanamaz bürokratik rotalara hapsolmuş adımlar.

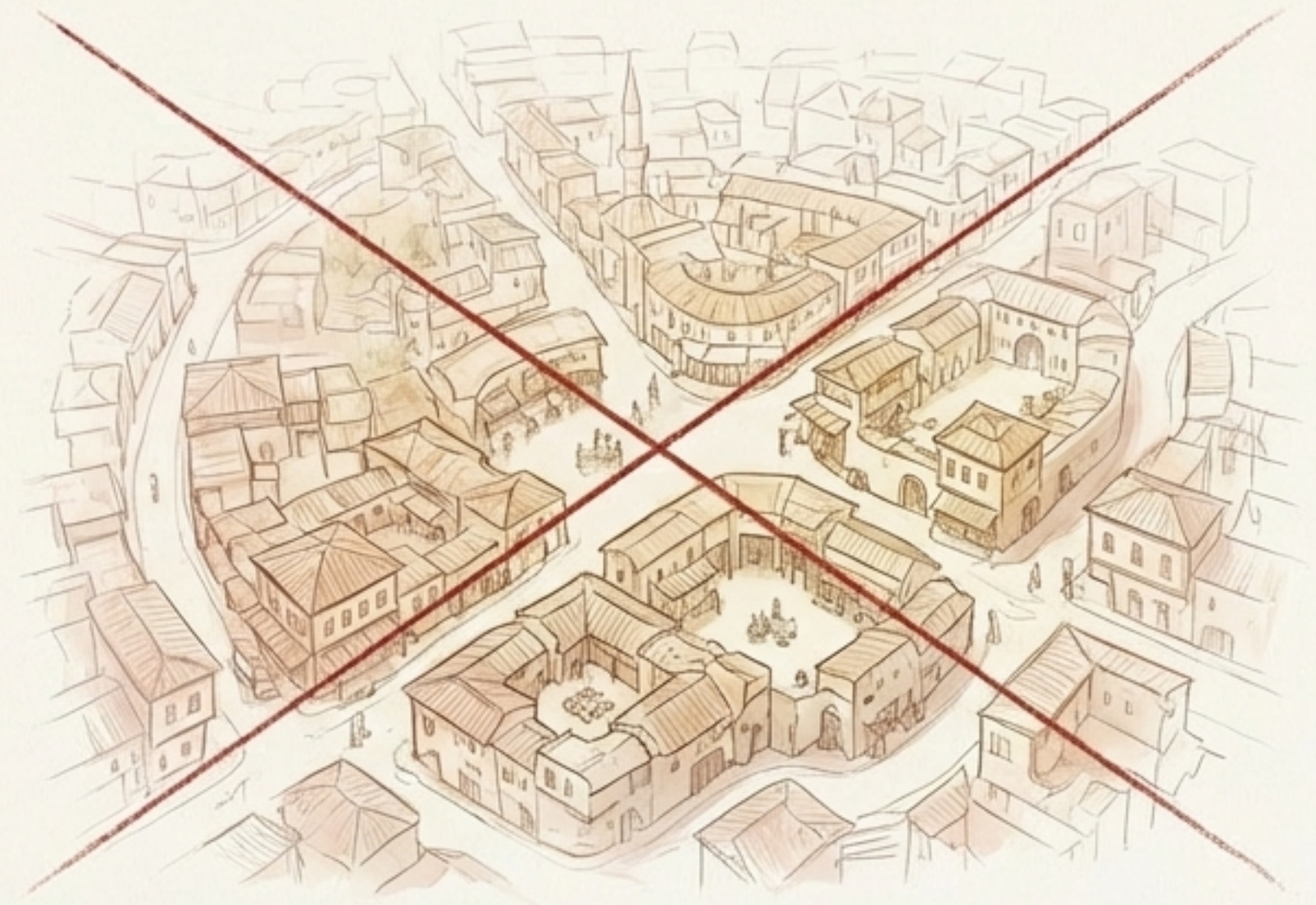
Mekanik İnsanın Bedensiz ve Organsız Şehirleri

Tutkularından arındırılan insan, kendi mekânını da ruhsuz bir medeniyet hapisanesine çevirmiştir.

Medeniyet Hapishanesi (Maket Şehirler)

Kayıp Organik Mekân

Modern metropoller, rasyonel planlamanın üç boyutlu disiplin alanlarıdır. İnsan, kendi elleriyle inşa ettiği ve sadece tüketim/barınma işlevi gören bu ruhsuz mekânlarda hem fail hem de kurbandır.

Kurgusal Bireyden Evrensel Anlam Varlığına

Robinson Crusoe Yanılgısı (Kurgusal Birey): Batı'nın öne sürdüğü, toplumdan ve doğadan yalıtılmış, sadece çıkarlarını maksimize eden saf akıl varlığı sosyolojik bir kurgudur.

Anlam Varlığı Olarak İnsan: İslam-Türk ontolojisinde insan; zamanın, dilin ve ebediyetin içinde konumlanan, varoluşun kozmik merkezidir.

Zübde-i Âlem: Makrokozmos ve Mikrokozmosun Muazzam Birliđi

Makrokozmos
(Evren: Meyve için var olan dal)

*“Görünüşte dal meyvenin
aşlıdır. Fakat düşünülecek
olursa dal, meyve için var
olmuştur.” — Mevlânâ
Inter*

*“Hoşça bak zâtına kim
zübde-i âlemsin sen.”
— Şeyh Galib*

Mikrokozmos
(Zübde-i Âlem: Dalın
asıl gayesi olan insan)

Eşref-i Mahlukat: İnsanın Dokunulmaz Onuru

Act II: The East

Eşref-i Mahlukat: Ahsen-i takvim üzere yaratılmış kozmik halife. İnsanın değeri, ilahî bir emanet taşımamasından ve varlığın efendisi olmasından gelir.

Act I: The West

Seküler Hümanizm: İnsanı her şeyin ölçüsü yaptığını iddia etse de, paradoksal bir şekilde insanın mutlak değerini pazar ekonomisinin dinamiklerine terk ederek sıfırlamıştır.

Aklın Rehberliği ve Gönölün Sultanlığı

Modernite akılı sömürgeci bir güce dönüştürürken, İslam-Türk irfanı iç dünyayı bir mülk olarak kurgular ve dengeyi şart koşar.

İç Dünyanın Mülkü

Akıl (Vezir / Rehber): Gönölü
dizginleyen ve hakikate
götüren en güçlü yoldaş.

Nefs (İrrasyonalite,
Bencil Arzular, Salt Çıkar)

Eđer gönöl akılı yoldaş edinirse gerçek bir Sultan olur. Bu ortaklık, insanı hem irrasyonaliteden hem de modernitenin soğuk mekanikleşmesinden **koruyan nihai zırhtır**.

Ontolojik Fay Hattı: İki Paradigmanın Çatışması

Akslar	Batı Modernitesi (Pozitivist Paradigma)	İslam-Türk Kültürü (Holistik Paradigma)
1. İnsanın Tanımı	Düşünen hayvan, biyolojik/ekonomik aktör (Homo Economicus).	Eşref-i Mahlukat, Zübde-i Âlem; ruh ve beden bütünlüğü.
2. Toplumsal İşlev	Sistemin pasif parçası, 'emirler labirenti'nde rol icracısı.	Kâinatın özü, aşkınsal amaca bağlı sorumlu özne (Halife).
3. Epistemoloji	Salt araçsal akıl (ratio), tutkudan arınmış formel rasyonalite.	Akıl ve Gönül dengesi; Akl-ı Selim ve Gönül Sultanı yoldaşlığı.
4. Ontolojik Kaynak	Seküler; doğayı tahakküm altına alma üzerinedir.	Tanrı'nın sıfatlarının tecellisi; Yaratıcı'ya nispetle mutlak değer.
5. Mekânsal Gerçeklik	Ruhsuz, bedensiz, gözetim odaklı 'maket şehirler'.	İçsel ve dışsal uyum zemininde organik kozmik kardeşlik.

Tek Kanatlı Uçuşun Çöküşü ve Kutadgu Bilig'in Mirası

Akıl Mutlaklaştırması (Batı)

Ruhu dışlayan bu uçuş, psikolojik ve sosyolojik yabancılaşma ile çöküşe geçer.

Duygu Mutlaklaştırması

Aklı dışlayan salt irrasyonel duygu, fanatizme ve cehalete sürükler.

Kutadgu Bilig'in Mirası: "Tam Bir Sermaye"

İnsanın varlığını kemale erdirecek olan yegâne yol, Akıl ve Gönül'ün ayrılmaz birlikteliğidir.

Yeni Bir Sentez: Akl-ı Selim ve Gönül Sultanının Ortaklığı

Reddedilmeyen Akıl:
Çözüm, teknolojiyi veya akı reddederek romantik bir ilkelciliğe sığınmak değildir. Akıl, medeniyetin inşası için zorunlu bir motordur.

Gönlün Rehberliği:
Ancak araçsal aklın soğuk hegemonyası, vicdan, ahlak, empati ve metafizik duyuş ile yönlendirilmelidir.

İnsanı salt bir 'araç' olmaktan çıkarıp bizzat 'gaye' kılan bu yeni medeniyet tasavvuru, akl-ı selim ile gönül sultanının ortaklaşa iş yaptığı bir inşayı şart koşar.

Ontolojik Sürgünün Sonu: Haysiyetin İadesi

İnsan salt hesaplayan bir organizma değil; ebediyete namzet derinlikli bir anlam, dil ve değer varlığıdır. Modernitenin sürgüne gönderdiği insana, aşkınsal haysiyeti yeniden iade edilmelidir.

‘Kendine güzelce bak ki, âlemin özü sensin.’